

Kedves Mesemondók, Kedves Felkészítők!

„A mese csak leírva, kinyomtatva betűsor, a valóságban képek láncolata” (Kovács Ágnes)

Ezen írással segítséget szeretnék nyújtani a népmesemondó versenyeken résztvevő gyermekek és felkészítők számára. Útmutatásaim Raffai Judit népmesekutató Hagyományos mesemondás c. könyvön alapulnak.

A beszéd, a mesemondás, alkotás.

Ennek az alkotói folyamatnak részese volt régen a hallgatóság is, aki a maga módján értékelte a mesemondó teljesítményét. A népmesemondó versenyeken ezt a szerepet a zsűri vette át, hiszen nincs egyéb mód a mesemondók megmérettetésére.

A teljesítmények értékelésére az alábbi szempontokat ajánlom a zsűri számára:

Tartalom

A gyermek életkorának megfelelő szövegválasztás oly módon, hogy érvényesüljön a mese cselekményének megértésére vonatkozó elvárás.

A meseszerkezet megtartása. A mesekezdés, mesebefejezés, mesei párbeszéd, egyéb mesei formulák és fordulatok megtartása.

Előadásmód

A gyermek a cselekményt megértve a mesét „belülről” próbálja meg elmondani, elmesélni, ne szóról-szóra tanulja be a szöveget. A mesei nyelv ismerete azonban feltétlenül tanulást, gyakorlást, jártasságot igényel!

A mesemondás legyen figyelmet megtartó, a mesélő próbáljon kapcsolatot tartani a közönséggel. Megengedhető a közönség megszólítása, vagy a történésekre való reagálás!

A testtartás, testhelyzet mindenképpen legyen természetes, felszabadult. Állva és ülve is lehet mesélni.

A népmesét kísérheti gesztikulálás, de mértékkel és csak akkor, ha a gyermek spontán beszédnél is gesztikulál. Fontos a tiszta artikulálás, természetes beszédritmus és hanglejtés, szünetek, hangsúlyok.

Nyelvi eszközök

A mesét nyelvjárásban is el lehet mondani, de csak akkor, ha a mesélő számára ez természetes közeg, mert pl. családja az adott nyelvjárást használja!

A köznyelv nem hátrány, a lényeg, hogy a kiejtés következetes, egységes legyen.

A régies szavak, tájszavak használata megengedett, de a jelentéssel tisztában kell lenni.

Javaslat a felkészüléshez:

Csak az meséljen, aki szereti és élvezi a mesemondást!

A hagyományos közösségek aktív meseörzői, a "mesélő ember" típusához tartozók ma is megtalálhatók. Ők azok, **akiknek mindig van hallgatóságuk, akik az élet mindennapi mozzanatait képesek úgy előadni, hogy előadásukban élvezhető, emlékezetes történetekké szerveződnek**, amíg mások előadásában csupán unalmasnak tűnő sztorik maradnak.

Egy jellegzetes nyelvjárással rendelkező tájegységből elköltözött család, amely már köznyelvet beszélő környezetben él, még több nemzedéken át is képes konzerválni azt a nyelvjárást, amely származási vidékére jellemző volt. Ezt szabadon lehet használni, de csakis saját, illetve a sajátunknak érzett nyelvjárást. Olyan nyelvjelenségeket nyugodtan benne lehet hagyni a szövegben, amelyek a környezetünkre jellemzők és természetesen hatnak. Akik regionális köznyelven beszélnek és az előbb említett örökséggel nem rendelkeznek, úgy is meséljenek!

Fontos a hagyományos előadásmódban való mesélés (nyugodt, kimért, méltóságteljes, kevés gesztus és mimika által kísért). Természetesen a mesemondó saját temperamentumának, egyéniségjegyeinek megfelelően.

Mindenki találhat magához illő mesét!

A mesélő adottságai - életkora, egyénisége, ízlése - határozzák meg a mese kiválasztását. A felkészítő feladata a megfelelő műfaj és szöveg ajánlása. A gyerekek életkora és neme meghatározza a mese műfajának, és ebből adódóan terjedelmének a megválasztását - egy óvodás például, szívesen mond rövid állatmeséket vagy hazugságmeséket, általános iskolás lányok már hosszabb tündérmesék vagy novellamesék elmondására is vállalkoznak, míg a fiúk ugyanebben a korosztályban inkább a tréfás meséket szeretik. A gyerek feladata több mese elmélyültebb megismerése által a saját (éppen aktuális) meséjének kiválasztása.

Amennyiben lehetséges, **ne az "agyoncsépelet" meséket válasszuk**, keressünk a rengeteg gyűjtött és publikált anyagból kevésbé ismert, keveset hallott meséket!

Válasszuk el a felnőtteknek szóló mesélést a gyerekeknek való meséléstől!

Főként kicsi gyerekek szájába ne adjunk számukra még érthetetlen, nem egyszer sikamlós szövegeket! A mesemondó színpadi előadáskor is természetes testhelyzetben mondja el a mesét. A hagyományos mesemondók általában ülve meséltek, viszont a tartalomhoz igazodva egyes részeknél felálltak és eljátszottak egyes mozdulatokat. Ülő helyzetben is gesztikuláltak. Ilyenkor az arckifejezésük, fej-, kéz-, láb- és testmozgásuk követte a mese eseményeit, segítve a mondanivaló hangsúlyozását, a cselekmény érzelmi aláfestését. Az előadott szöveg ilyenfajta, gesztusokkal való kiegészítése segíti a mesehallgatót a mese vizuális befogadásában. Egy mesén belül ugyanazok a kézmozdulatok időnként, adott szövegformulák újbóli előfordulásával megisméltődnek. Ugyanez a helyzet tapasztalható néhány tárgy, személy, jelző szövegbeli ismétlődésekor.

Mindig az egész mesét mondjuk, mondassuk el!

A mese kerek egész, nem szabdalható szét!

Szépirodalmi alkotásokat előadva gyakran előfordul, hogy egy mű egy-egy részletét tanulja meg az előadó. A népmeséket nem lehet "feldarabolni", ha nincs idő hosszabb mesére, vagy olyan kisgyerekek kell szöveget választani, aki még nem képes memorizálni terjedelmesebb szövegeket, inkább rövidebb tréfás vagy hazugságmesét, illetve rövidebb variánsokat válasszunk, esetleg egy típuskombináció olyan részét, amely önmagában is megáll.

Korra, nemre, egyéniségre tekintettel válasszunk mesét!

A tévesztés, a memóriazavar áthidalása:

Ha gyakorlatlan mesemondó kerül nagyobb hallgatóság elé, a lámpaláz vagy a pillanatnyi memóriazavar miatt előfordulhat, hogy megakad a mesélésben, eltéveszt egy fordulatot, előbbre hoz egy későbbi eseményt, stb. Ezek természetes tévesztések, de ha nem "belülről", tartalomból kiindulva, hanem szó szerint tanulta be a szöveget, kínos helyzetbe kerülhet, mert nem tud továbblépni, a

bekezdést, esetleg az egész mesét újra kell kezdenie. Természetesen a hagyományos mesélés során is előfordult tévesztés. Ilyenkor a mesélő nyugodtan elgondolkodott egy pillanatra, kijavította magát, a kihagyott részt elmondta, valahogy így kezdve: "El is felejtettem, előbb még a hídhöz ment a...", "De még ezek előtt..." majd újra felvette a megakadás előtti "fonalat", valahogy így: "De hogy szavamat ne felejtsem...". Alkalmazzuk nyugodtan ezeket a formulákat!

Szabad kommunikálni a közönséggel!

A szó szerinti betanulás egyik hátránya az, hogy megöli a mesélést élővé tevő rögtönző elemeket. Hiszen a jó mesemondó olykor improvizál is, ilyenkor beépíti a körülötte zajló eseményeket, meséjébe szövi a környezetében előforduló személyeket, tárgyakat, még a hangokat, fényeket is. Kommunikálni próbál a környezetével, "kiszól" a meséből. A mesemondást ugyanis a hallgatóság figyelme is befolyásolja. Más típusú, a mese menetétől független az a kiszólási forma, mikor a mesemondó a mesemondást - pillanatokra - megszakítva reagál a körülötte levő dolgok valamelyikére, például tüsszentésre. Az ilyenfajta közönséghez szólásnak, kapcsolatteremtésnek is helye van a közösségi vagy színpadi mesemondásban.

Próbáljunk elszakadni a szöveg szó szerinti visszaadásától és élővé tenni az előadást!

A **népviselőben** való megjelenés nem követelmény, ha ahhoz valamilyen köze, kapcsolata van a gyermeknek, mindenképpen emeli az előadás és az egész rendezvény színvonalát.

Elsősorban saját nyelvterületünk népmesei gyűjtéseit, meséit meséltessük!

Kérjük könyvtárosaik segítségét!

A versenyhez jó felkészülést és sok örömet kívánok a felkészítőknek és jelentkezőknek egyaránt!

Ajánlott irodalom:

Raffai Judit: A magyar mesemondás hagyománya. Útmutató mesemondók, pedagógusok és minden népmese kedvelő számára. Népmesetár sorozat, Hagyományok Háza, Budapest, 2004.

Kovács Marianna

Hamvas Béla Városi Könyvtár, Százhalombatta

könyvtárigazgató, gyermekkönyvtáros, népmesemondó

A Meseszó Magyar Mesemondó és Szövegfolklor Egyesület elnöke

A Magyar Olvasástársaság Tanácsának tagja